

**ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ
НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР НА ИКОНОМИКАТА
*КЪМ 1 ЯНУАРИ 2014 Г.***

Съдържание

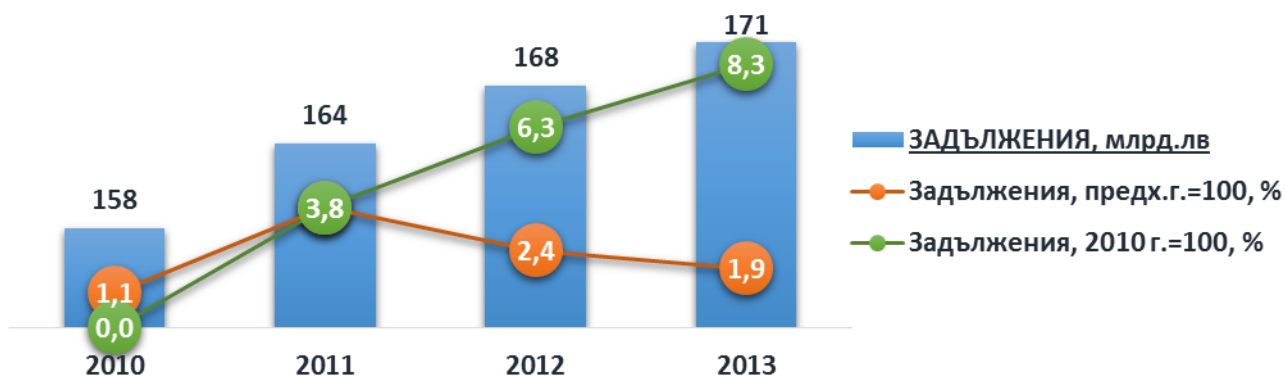
РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО	2
A. Задължения	2
I. Размер и темп на нарастване на задълженията	2
II. Задълженията спрямо основни макроикономически показатели	3
III. Структура на задълженията	5
1. Агрегирана структура	5
a. Междуфирмени задължения	6
b. Задължения към финансови предприятия.....	7
c. Данъчни и осигурителни задължения.....	8
d. Задължения към персонала	8
2. По вид на кредиторите	9
3. Срочност на задълженията	10
4. По икономически дейности	11
5. По институционални сектори (обществен/частен сектор)	12
Б. Вземания	14
1. Общ размер на вземанията	14
2. Вземания от държавата и общините	15
ПРОГНОЗИ	16
ПРЕДЛОЖЕНИЯ	16

РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

А. Задължения

I. Размер и темп на нарастване на задълженията

Структурните деформации в икономиката все още не са преодолен и задълженията на предприятията от нефинансовия сектор на икономиката в абсолютен размер продължават да растат. В края на 2013 г. те надхвърлят 171 млрд. лв. В сравнение с 2010 г. са по-големи с 13 млрд. лв. (8.3%). Спрямо предходната 2012 г. прирастът е 3.1 млрд. лв. (1.9%).

Важно е да се отбележи, че през 2013 г. беше отбелязана **дефлация** в размер на -1.6%, поради което реалната задлъжнялост практически е много по-висока. Причината е, че за единица продукция фирмите получават по-ниска цена, а дългът им остава неизменен и дори расте със съответните лихви.

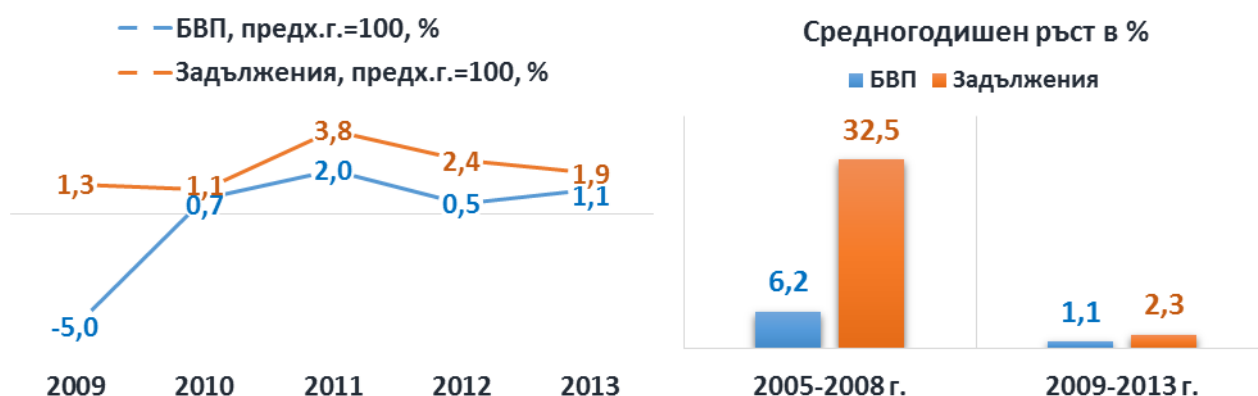
Българската стопанска камара изследва и анализира задълженията на нефинансовите предприятия от 2005 г. До 2013 г. те са нараснали със 104 млрд. лв. или 2.6 пъти. Основната част от този прираст (89 млрд. лв. или 86%) е формиран в периода до 2009 г., т.е. до началото на икономическата криза.

За разлика от останалите страни в ЕС, България има малък държавен дълг (18.9% от БВП през 2013 г.), но огромен и непрекъснато нарастващ корпоративен дълг (213% от БВП), което блокира растежа на икономиката. Това означава, че **негативите и тежестта на икономическата криза е прехвърлена основно върху реалния бизнес**, който е заложник на фискалната стабилност на макрониво.

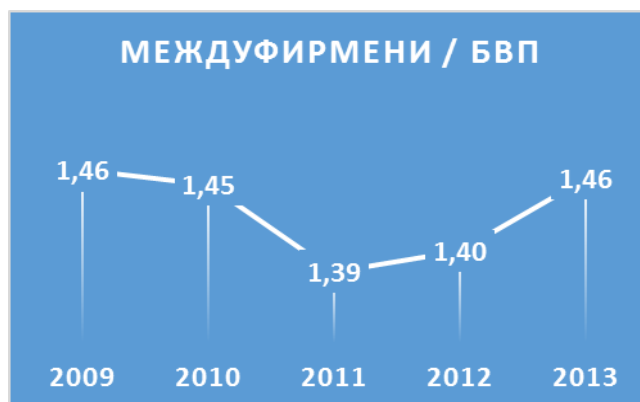

II. Задълженията спрямо основни макроикономически показатели

В периода 2005-2009 г. задълженията нарастваха много по-бързо от БВП, а след началото на икономическата криза през 2009 г. темповете на растеж на задълженията и на БВП почти се изравниха, поради рязкото намаляване на нарастването на задълженията.

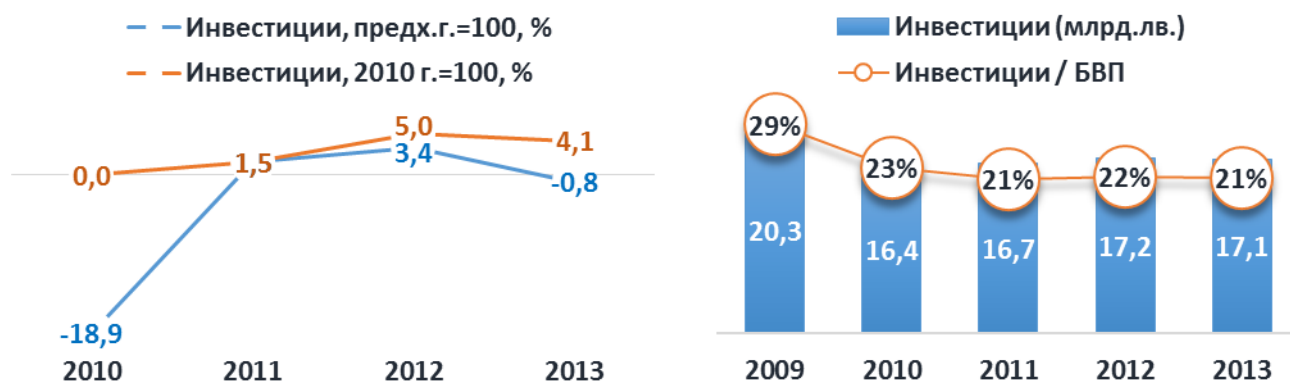

До 2009 г. задълженията растат средногодишно с 32.5% (29 млрд. лв./г.), а след 2009 г. темпът спада до средногодишни стойности от около 2% (3.7 млрд. лв./г.). В същото време, средногодишният ръст на БВП в периода до 2009 г. е 6.2%, а след 2009 г. е 1.1%. Аналогични са тенденциите и при междуфирмените¹ задължения, които в периода 2009-2013 г. запазват ниво от около 1,5 пъти БВП.

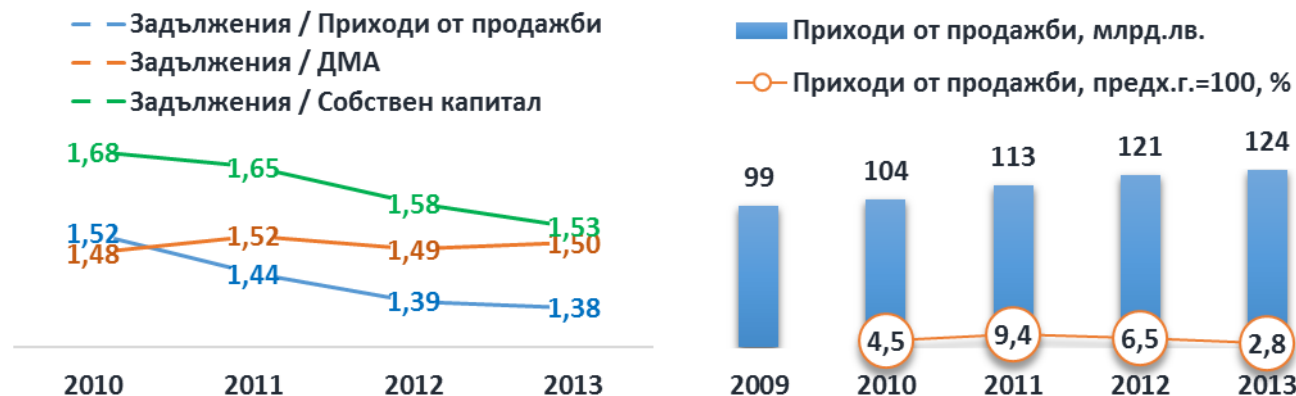
¹ Като "междуфирмени" условно се разглеждат задълженията между стопанските субекти (длъжници и кредитори), при които е възможно да се направи прихващане "задължения - вземания". Такива са задълженията към доставчици, предприятия в група и асоциирани и смесени предприятия, свързани предприятия, както и облигационни заеми, полици, аванси и др.

Инвестиционните разходи през периода 2005-2008 г. нараснаха 2 пъти (от 12 на 24 млрд. лв.), а през 2009 г. рязко намаляха с над 15%. През 2010 г. беше отчетен пореден сериозен спад на инвестициите с около 19%, а в периода 2011-2013 г. с леки колебания запазват нивото си от около 17 млрд. лв. Запазва се и съотношението им спрямо БВП (около 21%). През 2013 г. спадът на инвестиционната активност продължава, а това е един от основните фактори за бавното излизане на страната от икономическата криза и за ниския икономически растеж.

През 2013 г. се запазва негативното съотношение между размера на задълженията на нефинансовите предприятия и приходите им от продажби (намалени с балансовата стойност на продадените активи). Спрямо началото на икономическата криза, обаче, се забелязва леко подобряване на това съотношение, като през 2009 г. на 1 лев приходи от продажби са се падали 1.57 лв. задължения, а през 2013 г. – 1.38 лв.

Очакванията са и през следващите години производствената активност на предприятията да не осигурява достатъчно средства за изплащане на задълженията. Съществува опасност от възпроизвеждане на тези задължения в следващите години при слаб растеж на икономиката. Основната дилема е дали дълговете ще блокират дългосрочно растежа, или растежът ще намали риска от свръхзадлъжнялост.

По-голямата част от нефинансовите предприятия са декапитализирани. Задълженията им в края на 2013 г. са с 53 % по-големи от собствения им капитал и с 50% по-големи от дълготрайните им материални активи. Тенденцията на намаляване на приходите на единица задължения все още не води до натрупване на финансови средства за постепенно ликвидиране на голямата задлъжнялост на нефинансовите предприятия.

III. Структура на задълженията

1. Агрегирана структура

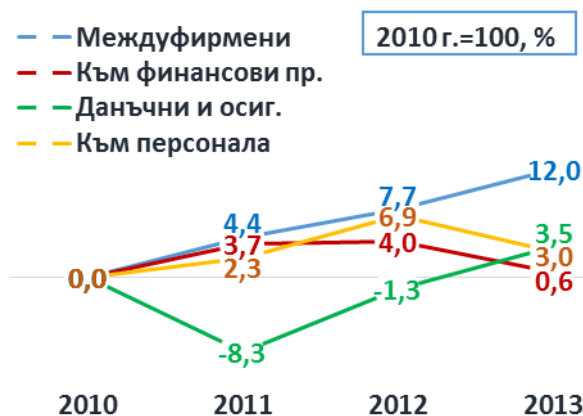
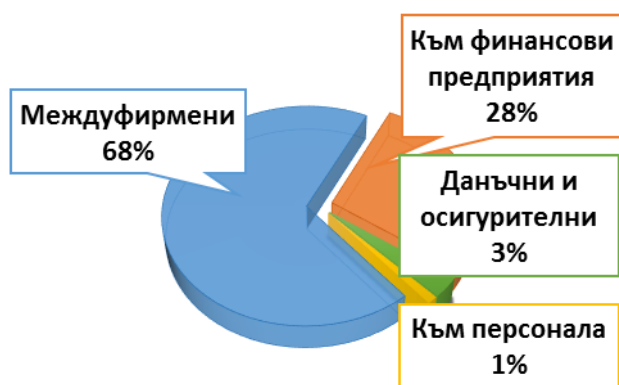
През 2013 г.:

- Междуфирмените задължения са 117 млрд. лв. 68% от всички
- Към финансови предприятия задълженията са 46.9 млрд. лв. (28%)
- Данъчно-осигурителните задължения са 5 млрд. лв. – (3%)
- Задълженията към персонала са 2 млрд. лв. – едва 1% от всички задължения.

Спрямо 2012 г.:

- Междуфирмените задължения нарастват с 4.5 млрд. лв. (4%);
- Задълженията към финансови предприятия намаляват с 1.6 млрд. лв. (-3.2%). В предходната година също имаше отрицателен ръст на този тип задължения, което се дължи основно на намалената инвестиционна активност.
- Данъчните и осигурителни задължения се увеличават с 238 млн. лв. (4.9%);
- Задълженията към персонала са по-малко със 74 млн. лв. (-3.6%).

Спрямо 2010 г. най-голям е ръстът на междуфирмените задължения (12%), следвани от данъчно-осигурителните задължения (3.5%) и към персонала (3%). Задълженията към финансови предприятия нарастват с 0.6 %.

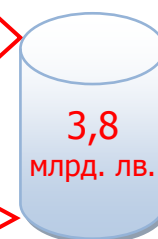

а. Междуфирмени задължения

През 2013 г. отново най-голямо е увеличението на междуфирмените задължения, които достигнаха 117 млрд. лв. и са с 4.5 млрд. лв. (4%) повече спрямо 2012 г. На междуфирмената задължнялост се падат над 90% от прираста на задължнялостта на нефинансовите предприятия през 2013 година.

Кредитор	2010	2012	2013	2013/2012	
	млрд. лв.	млрд. лв.	млрд. лв.	%	млрд. лв.
Доставчици	30,153	31,162	31,558	1,3	0,396
Свързани предприятия	37,021	39,538	41,383	4,7	1,845
Облигационни заеми	2,157	1,594	2,277	42,9	0,683
По полици	0,323	0,283	0,181	-36,0	-0,102
Аванси	5,637	6,026	6,152	2,1	0,125
Други	29,083	33,821	35,387	4,6	1,566
ОБЩО	104,374	112,424	116,938	4,0	4,514

Ръстът на междуфирмените задължения през 2013 г. се дължи основно на увеличението на дълговете към свързани предприятия (1.8 млрд. лв.), доставчици (0.4 млрд. лв.) и т.нар. „други дебитори и кредитори“ (1.6 млрд. лв.).

Тревожни са темповете на нарастване на **задълженията към доставчици** с 1.3%, като с по-големи темпове (3.7%) нарастват дългосрочните задължения и с по-малки (0.9%) краткосрочните. Това показва, че финансовото състояние на по-голямата част от предприятията остава влошено и в условията на свитата им производствена активност, поради кризата, те нямат достатъчно средства да изплащат навреме разходите си за суровини, материали, услуги и др.

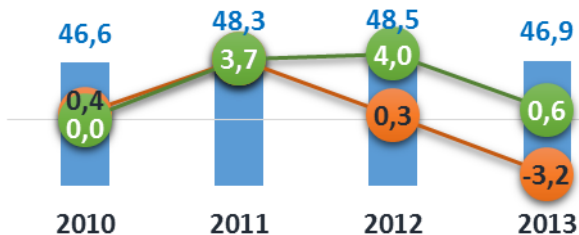
Аналогична е ситуацията и при **задълженията към свързани предприятия**, които през 2013 г. нарастват с 1.8 млрд. лв. (4.7%), основно за сметка на по-големия ръст (8.4%) на дългосрочните задължения към тази група кредитори. Продължава нарастването (1.9%) и на краткосрочните задължения към свързани предприятия, което е сигнал за счетоводно укриване на обороти. От началото на икономическата криза през 2009 г. задълженията към свързани предприятия запазват високо ниво в размер на около 1/2 от БВП на страната.

Продължаващото увеличение на междуфирмените задължения в най-голяма степен се дължи на недостига на оборотни средства за поддържане на текущата производствена дейност и своевременното изплащане на разходите за произведената продукция. Установява се трайна тенденция икономическият ръст в страната (макар и понижен) да се осигурява чрез растеж на задължнялостта на нефинансовите предприятия. Недостигът на оборотни средства и затрудненият достъп до пазари, поради слабата конкурентоспособност, са основни фактори за ниския икономически растеж на страната. Без осигуряване на инвестиции, оборотни средства и пазари задължнялостта на нефинансовите предприятия ще продължава да расте. Следва да се отчете и бавното съдопроизводство, което пречи за ефективното събиране на вземанията.

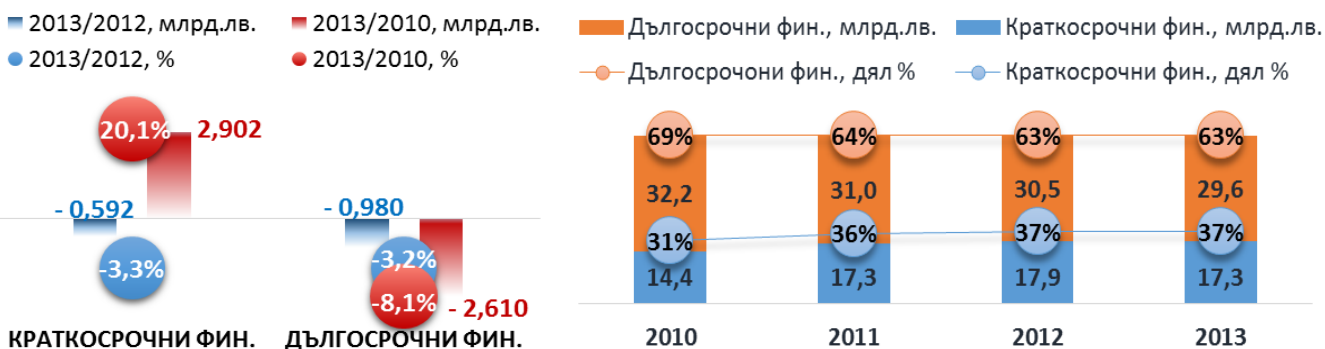
в. Задължения към финансови предприятия

■ Към финансови предприятия, млрд.лв.
— Към финансови пр., предх. г.=100, %
— Към финансови пр. 2010 г.=100, %

Данните за задължността към финансови предприятия през 2013 г. потвърждават факта, че **инвестиционната активност практически е замръзнала** на нивото на предходните години. От началото на икономическата криза през 2009 г. се наблюдава застой (дори спад) в темповете на растеж на **задълженията към финансови институции**. От 30-50% ежегоден ръст в периода 2005-2008 г. темповете намаляват до 1-5% годишно през 2009-2013 г., като спадът е основно при дългосрочните (инвестиционните) кредити.

Тези тенденции се запазват и през 2013 г., когато задълженията към финансови институции са с 1.6 млрд. млн. лв. (-3.2%) по-малко спрямо 2012 г. и едва с 292 млн. лв. повече (0.6%) спрямо 2010 г. Влошените финансови резултати на предприятията и обезценяването на обезпеченията доведе до затягането на банковите условия за дългосрочно финансиране, а оттам – до спад в инвестициите.

20-процентният **ръст на краткосрочните кредити** през 2013 г. спрямо 2010 г. (+2.9 млрд. лв.) показва, че дейността на нефинансовите предприятия се затруднява от **недостатъчните оборотни средства**, с които те обслужват производствената си дейност. Спрямо 2012 г. краткосрочните задължения към финансови предприятия намаляват с 3.3% (-592 млн. лв.). Всичко това води до нарастване на задълженията към свързани предприятия.

За втора поредна година **дългосрочните кредити намаляват** - с 3.2% през 2013 г. и с 1.5 през 2012 г., а спрямо 2010 г. намалението им е с 8.1% (-2.6 млрд. лв.). Паралелно с това е налице и **голям дял на проблемните кредити** (24.6% към края на 2013 г.), което поставя сериозни въпроси относно увеличението на риска в икономиката.

с. Данъчни и осигурителни задължения

Кредитор	2010	2012	2013	2013/2012		2013/2010	
	млрд. лв.	млрд. лв.	млрд. лв.	%	млрд. лв.	%	млрд. лв.
Данъчни	4,026	3,839	3,931	2,4	0,092	-2,4	-0,095
Осигурителни	0,949	1,072	1,218	13,7	0,146	28,4	0,269
ОБЩО	4,975	4,911	5,149	4,9	0,238	3,5	0,175
Дял в общите задължения	3,2%	2,9%	3,0%	-	-	-	-

Данните показват, че тенденцията на осветляване на икономиката протича бавно и не води до съществено намаление на дела на сивия сектор.

Данъчно-осигурителните задължения са с незначителен дял от около 3% в общия размер на задълженията и, въпреки колебанията през отделните години, те се задържат на относително постоянно равнище.

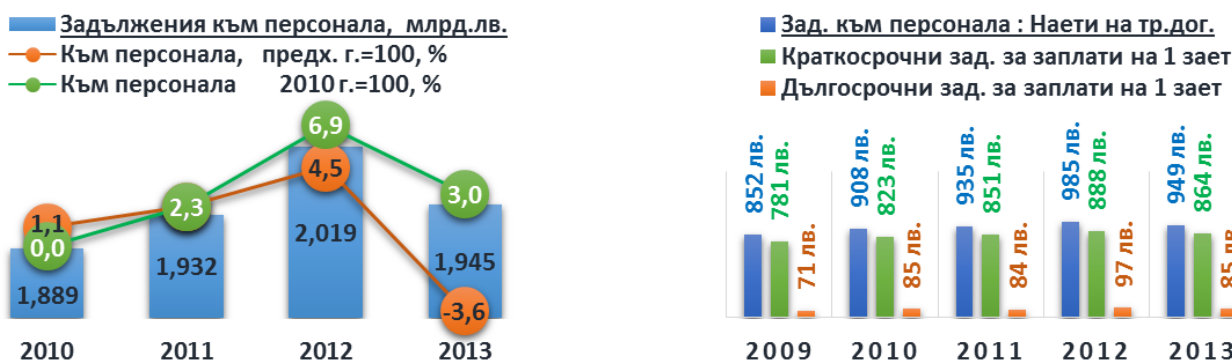
Средно на едно наето по трудов договор лице през 2013 г. задълженията за осигуровки са били 594 лв., като 14% от тях са със срок над 1 година. В сравнение с 2010 г. те са нараснали със 138 лв., а спрямо 2012 г. – със 71 лв.

д. Задължения към персонала

Кредитор	2010	2012	2013	2013/2012	
	млрд. лв.	млрд. лв.	млрд. лв.	%	млрд. лв.
Персонал	1,869	2,019	1,945	-3,64	-0,074
Дял в общите задължения	1,2%	1,2%	1,1%	-	-

Задълженията към персонала също са с незначителен дял в общия размер на задълженията. През 2013 г. те са в размер на 2 млрд. лв., което е едва 1% от всички задължения. В сравнение с 2010 г. са нараснали с 56 млн. лв. (3%), а спрямо 2012 г. са по-малко със 74 млн. лв. (-3.6%). Средно на едно заето на трудов договор лице неизплатените трудови възнаграждения са 949 лв., като 9% от тях са за период над 1 г. През 2013 г. спрямо 2012 г. задълженията към персонала намаляват с 36 лв. на 1 зает, а спрямо 2010 г. нарастват с 41 лв./зает.

2. По вид на кредиторите

Кредитор	2010 г.	2012 г.	2013 г.	2013 / 2012 г.		2013 / 2010 г.	
	млрд. лв.	млрд. лв.	млрд. лв.	%	млрд. лв.	%	млрд. лв.
Доставчици	30,152	31,162	31,558	1,3	0,396	4,7	1,405
Финансови предприятия	46,605	48,469	46,897	-3,2	-1,572	0,6	0,292
Свързани предприятия	37,065	39,538	41,383	4,7	1,845	11,7	4,318
Облигационни заеми	2,157	1,594	2,277	42,9	0,683	5,6	0,120
По полици	0,324	0,283	0,181	-36,0	-0,102	-44,0	-0,143
Аванси	5,637	6,026	6,152	2,1	0,125	9,1	0,515
Други, в т.ч.:	35,947	40,750	42,481	4,2	1,731	18,2	6,535
<i>Данъчни задължения</i>	<i>4,026</i>	<i>3,839</i>	<i>3,931</i>	<i>2,4</i>	<i>0,092</i>	<i>-2,4</i>	<i>-0,095</i>
<i>Персонал</i>	<i>1,889</i>	<i>2,019</i>	<i>1,945</i>	<i>-3,6</i>	<i>-0,074</i>	<i>3,0</i>	<i>0,056</i>
<i>Осигурителни задължения</i>	<i>0,949</i>	<i>1,072</i>	<i>1,218</i>	<i>13,7</i>	<i>0,146</i>	<i>28,4</i>	<i>0,269</i>
ОБЩО	157,887	167,823	170,930	1,9	3,107	8,3	13,043

През 2013 г. относителните дялове на задълженията не са претърпели съществени изменения спрямо предходните години. Най-голям е дялът на задълженията към финансови предприятия (27.4%), но техният относителен дял слабо намалява. Големи са и задълженията към свързани предприятия (24.2%) и към доставчици (18.5%).

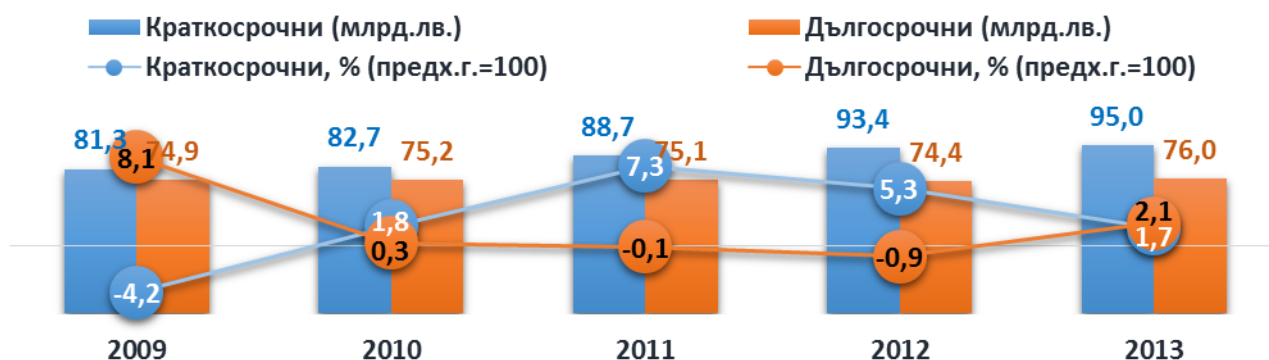
В номинално изражение спрямо 2010 г. най-голям ръст бележат задълженията към свързани предприятия (4.3 млрд. лв.), което е симптом и за счетоводно укриване на обороти. От началото на икономическата криза през 2009 г. задълженията към свързани предприятия запазват високо ниво в размер на около 1/2 от БВП на страната. По такъв начин компаниите от нефинансовия сектор компенсират недостатъчния достъп до кредитен ресурс. В челната тройка са също задълженията към доставчици (1.4 млрд. лв.) и за аванси (515 млн. лв.). Намаляват само задълженията по полици (-143 млн. лв.) и данъчните задължения (-95 млн. лв.).

През 2013 г. спрямо 2010 г.:

- Намалява дялът на задълженията към финансови предприятия (от 29.5 на 27.4%) и към доставчици (от 19.1 на 18.5%);
- Нараства дялът на задълженията към свързани предприятия (от 23.5 на 24.2%);
- Запазват се дяловете на данъчно-осигурителните задължения, задълженията към персонала, по полици, облигационни заеми и аванси.

3. Срочност на задълженията

След отчетения през предходните две години спад на дългосрочните (над 1 г.) задължения, през 2013 г. те отбелязват ръст, при това нарастват с по-големи темпове от краткосрочните (до 1 г.).

При **дългосрочните задължения** най-голям ръст за периода 2012-2013 г. в **номинално** изражение бележат тези към свързани предприятия (1.4 млрд. лв.), по облигационни заеми (823 млн. лв.) и осигурителните задължения (+7 млн. лв.). Намаляват задълженията към финансови предприятия (-980 млн. лв.), за аванси (-176 млн. лв.) и по полици (-48 млн. лв.). В **процентно** изражение най-много се увеличават дългосрочните задължения по облигационни заеми (67.7%), към свързани предприятия (8.4%) и за осигуровки (4.6%). Прави впечатление огромният ръст на дългосрочните облигационни заеми, за сметка на спад с 36.9% при съответните краткосрочни задължения.

При **краткосрочните задължения** с най-високи ръстове в **номинално** изражение са тези към свързани предприятия (434 млн. лв.), за аванси (301 млн. лв.) и към доставчици (255 млн. лв.). Намаляват задълженията към финансови предприятия (-592 млн. лв.), по облигационни заеми (-140 млн. лв.) и по полици (-54 млн. лв.). В **процентно** изражение най-голям ръст има при краткосрочните осигурителни (15.2%) и данъчни (2.6%) задължения. Предвид ниската им номинална основа, обаче, тези задължения не влияят съществено върху общата задлъжнялост. В челната тройка са и задълженията по аванси (6.3%).

	Дългосрочни задължения				Краткосрочни задължения			
	2012 г.	2013 г.	2013/2012 г.		2012 г.	2013 г.	2013/2012 г.	
	млрд. лв.	млрд. лв.	млрд. лв.	%	млрд. лв.	млрд. лв.	млрд. лв.	%
Доставчици	3,845	3,986	0,141	3,7	27,317	27,572	0,255	0,9
Финансови предприятия	30,547	29,567	-0,980	-3,2	17,922	17,330	-0,592	-3,3
Свързани предприятия	16,806	18,217	1,411	8,4	22,732	23,166	0,434	1,9
Облигационни заеми	1,216	2,039	0,823	67,7	0,378	0,239	-0,140	-36,9
По полици	0,137	0,089	-0,048	-35,2	0,146	0,092	-0,054	-36,8
Аванси	1,268	1,092	-0,176	-13,9	4,758	5,060	0,301	6,3
Други, в т.ч.:	20,605	20,987	0,382	1,9	20,146	21,495	1,349	6,7
<i>Данъчни</i>	0,380	0,383	0,003	0,7	3,458	3,548	0,089	2,6
<i>Персонал</i>	0,199	0,174	-0,025	-12,5	1,820	1,771	-0,049	-2,7
<i>Осигурителни</i>	0,159	0,166	0,007	4,6	0,913	1,052	0,139	15,2
ОБЩО:	74,424	75,976	1,553	2,1	93,399	94,953	1,554	1,7

4. По икономически дейности

Икономическите сектори с най-голямо номинално увеличение на задълженията са нефтопреработвателната промишленост (2 млрд. лв.), операциите с недвижими имоти (618 млн. лв.) и административно-спомагателните дейности и научни изследвания (432 млн. лв.). Най-голямо **намаление** на задълженията през 2013 г. спрямо 2012 г. има в търговията (-1.1 млрд. лв.), строителството (-325 млн. лв.) и хотелиерско-ресторантьорския сектор (-133 млрд. лв.). В **процентно** изражение с най-голям ръст са задълженията в машиностроенето (29.2%), производството на превозни средства (12.9%) и производството на дървен материал и хартия (10%).

Код по КИД-2008	Дейност	Дял в БВП	Дял в задълженията	2012 г.	2013 г.	Прираст, 2013/2012г.	
		%	%	Млрд. лв.	Млрд. лв.	%	Млрд. лв.
A	Селско, горско и рибно стопанство	5,5%	3,0%	4,849	5,149	0,2	0,300
B-E	Енергетика	23,2%	28,1%	16,336	16,590	1,6	0,254
	ВиК; Управление на отпадъци			1,187	1,270	7,0	0,083
	Добивна промишленост			1,839	1,963	6,8	0,124
	Преработваща промишленост, вкл.:			25,914	28,251	9,0	2,336
	• Хранително-вкусова промишленост			6,253	6,167	-1,4	-0,086
	• Произв. на основни метали			4,505	4,519	0,3	0,014
	• Произв. на каучук и пластмаси			3,432	3,340	-2,7	-0,092
	• Произв. на нефтопродукти			2,712	4,715	73,9	2,003
	• Произв. на текстил и облекло			1,705	1,694	-0,7	-0,011
	• Произв. на дървен м-ал и хартия			1,616	1,778	10,0	0,162
	• Произв. на мебели			1,337	1,409	5,4	0,072
	• Произв. на химични продукти			1,327	1,290	-2,8	-0,037
	• Произв. на машини и оборудване			0,933	1,205	29,2	0,272
	• Произв. на ел. съоръжения			0,883	0,887	0,4	0,004
• Произв. на превозни средства	0,711	0,804	12,9	0,092			
• Произв. на лекарства	0,500	0,443	-11,6	-0,058			
F	Строителство	4,8%	10,3%	17,847	17,522	-1,8	-0,325
G-I	Търговия	21,4%	28,3%	37,224	36,151	-2,9	-1,072
	Транспорт, складиране и пощи Хотелиерство и ресторантьорство			6,717	6,953	3,5	0,236
J	Издателска дейност, радио и ТВ	5,6%	5,1%	0,906	0,949	4,7	0,043
	Далекосъобщения			6,986	6,900	-1,2	-0,086
	Информационни технологии			0,827	0,907	9,6	0,079
L	Операции с недвижими имоти	10,7%	15,1%	25,198	25,815	2,5	0,618
M-N	Професионални дейности и научни изследвания; админ. и спомаг. д-сти	5,6%	8,4%	13,994	14,425	3,1	0,432
O-Q	Образование; здравеопазване и социални дейности	13,4%	0,6%	0,911	1,034	13,5	0,123
R-U	Култура, спорт, развлечения и др.	2,6%	1,0%	1,691	1,787	5,7	0,096

5. По институционални сектори (обществен/частен сектор)

Основната част от задълженията (96%) са на предприятията от частния сектор, при това те нарастват с много по-висок темп от тези в общественения сектор.

■ 2013/2012, млрд.лв.   ■ 2013/2010, млрд.лв.
● 2013/2012, изм. %   ● 2013/2010, изм. %

Задълженията на предприятията от обществения сектор в края на 2013 г. са 7.4 млрд. лв. и намаляват с 383 млн. лв. (4.9%) спрямо 2012 г. и със 120 млн. лв. (1.6%) спрямо 2010 г.

Задълженията в частния сектор нарастват с 2.2% спрямо 2012 г. и с 8.8% спрямо 2010 г., и достигат 163.6 млрд. лв.

През 2013 г. задълженията на предприятията от обществения сектор съставляват 35% от размера на техните **активи**, т.е. на 100 лв. активи се падат 35 лв. задължения. При предприятията от частния сектор задълженията са със 77% повече от активите, т.е. на 100 лв. активи се падат 177 лв. задължения.

На 100 лв. **приходи от продажби** задълженията на предприятията от обществения сектор са 97 лв., а в частния сектор - 140 лв.

Прави впечатление сравнително големият дял на задълженията на предприятията от обществения сектор **към доставчици (34.2%)**, в сравнение с тези в частния сектор, които са с два пъти по-малък дял (17.8%).

Агрегираната структура на задълженията в частния сектор запазва постоянни пропорции през последните 4 години, докато при обществения сектор е налице ръст на междуфирмените задължения и спад на задълженията към финансови предприятия.

От 64% през 2012 г. междуфирмените задължения в обществения сектор достигат 73% дял през 2013 г., изпреварвайки по този показател частния сектор, където делът на междуфирмените задължения е 68%. Обратно, при задълженията към финансови предприятия частният сектор изпреварва обществения с 28% дял на кредитите в общите си задължения при 20% за обществения сектор. Задълженията за данъци, осигуровки и трудови възнаграждения са с маргинални стойности (1-4%). В частния сектор пропорциите са константни в периода 2009-2013 г., докато в обществения сектор се наблюдава лек спад на този тип задължения.

През последните две години се наблюдава увеличаване на дела на краткосрочните задължения в обществения сектор, докато в частния пропорциите се запазват.

Б. Вземания

1. Общ размер на вземанията

Вземане (млрд. лв.)	2012 г.	2013 г.	2013/2012 г.		2013/2010 г.	
			%	Млрд. лв.	%	Млрд. лв.
От предприятия в група и свързани пр.	13,457	13,406	-0,4	-0,052	8,4	1,037
От клиенти и доставчици	29,290	30,819	5,2	1,529	14,5	3,905
Отсрочени данъци	0,624	0,735	17,8	0,111	47,1	0,235
Други вземания	18,983	20,687	9,0	1,703	43,3	6,255
ОБЩО вземания	62,354	65,647	5,3	3,292	21,1	11,432
Краткосрочни (до 1 г.)	54,434	58,001	6,6	3,566	24,7	11,486
Дългосрочни (над 1 г.)	7,920	7,646	-3,5	-0,274	-0,7	-0,054
Просрочени над 90 дни	0,561	0,543	-3,2	-0,018	0,0	0,543
<i>Дял на краткосрочните</i>	<i>87,3%</i>	<i>88,4%</i>				
<i>Дял на дългосрочните</i>	<i>12,7%</i>	<i>11,6%</i>				
<i>Дял на просрочените</i>	<i>0,9%</i>	<i>0,8%</i>				

Към края на 2013 г. общият размер на вземанията на предприятията от нефинансовия сектор на икономиката е 65.6 млрд. лв., от които 543 млн. лв. (0.8%) са просрочени (над 90 дни).

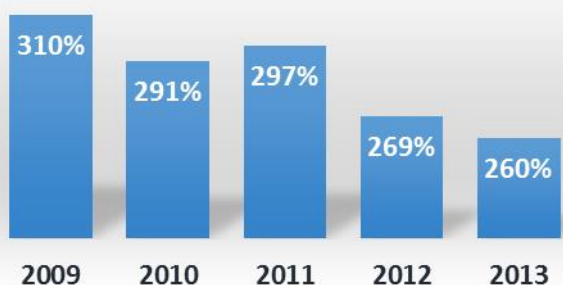
Дългосрочните вземания (над 1 г.) са в размер на 7.6 млрд. лв. (11.6%), а краткосрочните вземания (до 1 г.) са в размер на 58 млрд. лв. (88.4%).

Задълженията на нефинансовите предприятия са 2.6 пъти по-големи от техните вземания.

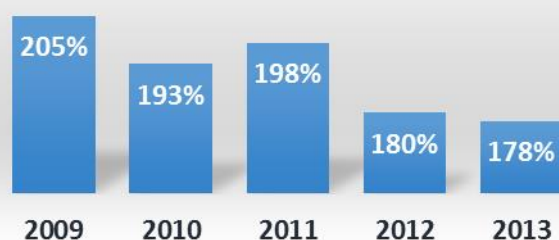
Изменение - 2012 г. спрямо 2013 г.

Задължения / Вземания

Междуфирмени задължения / Вземания

2. Вземания от държавата и общините

	2012 г., млрд. лв.		2013 г., млрд. лв.		Изм. 2013/2012 г., %	
	Държава	Общини	Държава	Общини	Държава	Общини
Задължения по ЗОП	0,302	0,062	0,177	0,146	-41,3	137,2
Невъзстановени данъци	0,573	0,050	0,188	0,030	-67,2	-39,6
Други задължения	0,217	0,027	0,188	0,030	-13,3	14,5
ОБЩО вземания, в т.ч.:	1,092	0,139	0,553	0,207	-49,3	49,4
<i>Просрочени</i>	<i>0,111</i>	<i>0,174</i>	<i>0,108</i>	<i>0,169</i>	<i>-2,9</i>	<i>-2,6</i>

През 2013 г. държавата и общините и продължиха да генерират междуфирмени задължения, като размерът им се запазва спрямо 2012 г.

Към края на 2013 г. държавата, общините и предприятията с преобладаваща държавна и/или общинска собственост имат задължения към фирмите в размер на 760 млн. лв., в т.ч. 553 млн. лв. са държавните задължения и 207 млн. лв. са общинските.

Спрямо предходната година задълженията на държавата намаляват с 49.3%, а тези на общините се увеличават с почти същия процент – 49.4%, а просрочените задължения намаляват с по около 3% - и на държавата, и на общините.

Балансите на нефинансовите предприятия към 31.12.2013 г. показват, че имат **просрочени с над 90 дни вземания** от ведомства, държавни и общински предприятия на стойност 277 млн. лв., в т.ч. 108 млн. лв. са държавните задължения и 169 млн. лв. са общинските. Към края на м. септември 2014 г. просрочията са общо 337 млн. лв., вкл. 176 от държавата и 160 млн. лв. от общините, независимо от транспонираната в българското законодателство Директива на ЕС за борба срещу забавените плащания.

ВЗЕМАНИЯ, 2013 г.

Просрочени задължения, дял в %

Просрочени задължения, млрд. лв.

ПРОГНОЗИ

- **Негативно влияние върху състоянието на предприятията и задлъжнялостта ще оказват:**
  - Неблагоприятната икономическа среда и незначителният ръст на БВП;
  - Свиването на инвестициите (с над 15.6% за периода 2009-2013 г.);
  - Нарастването на случаите с фактическа неплатежоспособност и броя на фалитите, както и бавните процедури по несъстоятелност;
  - Запазващото се високо ниво на необслужваните кредитите;
  - Дефлационните процеси, които реално увеличават задлъжнялостта на предприятията.
- **Благоприятно отражение върху задлъжнялостта се очаква да имат:**
  - Постепенното излизане от кризата на страните от ЕС, като предпоставка за ускоряване на икономическия растеж у нас (физическият обем на БВП през третото тримесечие на 2014 г. нарасна с 1,9 %);
  - Значителното увеличение на износа (+7.2%), вкл. за страните от ЕС (+9.1%).
  - Свиване на цените на петрола и останалите енергийни ресурси
  - Усвояването на средствата от ЕС по оперативните програми

ПРЕДЛОЖЕНИЯ

1. **Улеснен достъп до правосъдие, вкл. чрез:** реструктуриране на тарифите за правораздаване, нотариални услуги, съдия-изпълнители и др.; Ускоряване на процедурите по несъстоятелност; Включване на арбитражни клаузи в търговските договори, с финансови застрахователни и публични институции, вкл. по обществени поръчки.
2. **Подобряване на финансовата дисциплина на държавата и общините, вкл.:** Коректно транспониране на Директива 2000/35/ЕО относно борбата със забавяне на плащане по търговски сделки; Ускорено връщане на ДДС, вкл. изграждане на публичен регистър за дължимите ДДС и акцизи; Въвеждане на „данъчна ваканция“ за фирмите, които имат просрочени вземания от държавата и общините;
3. **Изграждане на клирингова къща** за изчистване на междуфирмени задължения (вкл. с възможности за факторинг) с капитал, предоставен от Държавния бюджет, от банките или чрез публично-частно партньорство.

Българска стопанска камара – съюз на българския бизнес
София 1000, ул. Алабин 16-20
Тел. 02 932 09 11, факс 02 987 26 04
www.bia-bg.com, office@bia-bg.com